

debatt@klassekampen.no

KRONIKK
& DEBATT

« Til tross for at det fins arkivspor fra et par århundrer som peker i retning av sosiale, økonomiske, kulturelle og andre sammenhenger som kan forklare hvorfor folk har krakelert og mistet sammenhengen i livet, ble slike signaler systematisk ignorert til fordel for jakten på biologiske faktorer som kunne forankre galskapen innenfor et medisinsk univers.

Wenche Blomberg. *Kronikk, side 27.* ►

Flate økonomiske teorier hindrer forståelsen av industriell dynamikk.

Vekstforsk

Erik S. Reinert

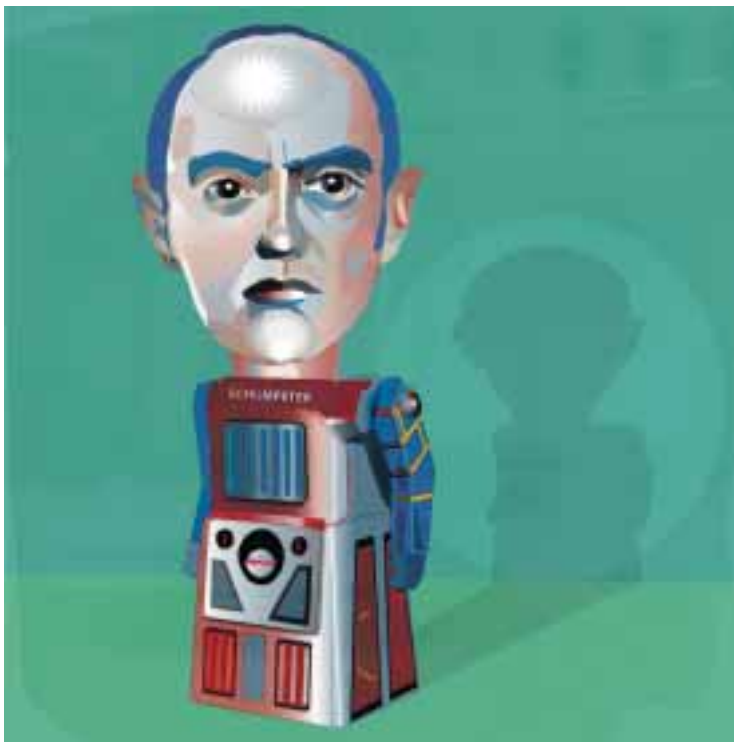
KRON OG MYNT

Et utmerket initiativ fra Forskningsrådet er Vekstforsk, et program innenfor samfunnsøkonomisk og innovasjonsteoretisk forskning. Tidlig på 1990-tallet fikk Joseph Schumpeter (1883-1950) og hans teorier om innovasjoner og entreprenørskap – ikke kapitalen i seg selv – som kapitalismens egentlige drivkraft sitt gjennomslag gjennom OECDs TEP-Program (Technology and the Economy). Dessverre gikk denne debatten oss hus forbi i Norge, fordi det så godt som ikke fantes schumpeterianske (evolusjonære) samfunnsøkonomer.

Fenomenet Schumpeter ble imidlertid etter hvert så viktig at tradisjonelle nyklassiske økonomer ikke lenger kunne neglisjere det. Schumpeters inntog i det tradisjonelle faget skapte nyklassiske likevektsmodeller – som er tuftet på at det ikke skjer noe nytt – som blir tillagt noen utvalgte «schumpeterianske» variabler. I evolusjonær teori er derimot *det nye* selve drivkraften, og likevekt er et uinteressant begrep. Metodologisk blir dette en blanding av elementer som i utgangspunktet er inkompatible, som en teori som forutsetter at jorden er flat bortsett fra noen steder der den forutsettes å være rund. Et seminar Vekstforsk arrangerte nylig tyder på at dette perspektivet dominerer samfunnsøkonomidelen i prosjektet.

For ikke å true flathetsforståelsen – dvs. likevekten – bringer man med seg den mest sentrale men minst diskuterte forutsetningen fra nyklassisk økonomisk teori, nemlig *likhetsforutsetningen* (at alle økonomiske aktiviteter og agenter er kvalitativt like). Standardøkonomene har tatt inn over seg motefenomenet Schumpeter, men fortsetter altfor bekymringsløst med gjennomsnittsbetraktninger som hindrer en kvalitativ forståelse av teknologi, industriell dynamikk og ujevn økonomisk vekst. Mesonivået i analysen mangler, her finnes kun det konkrete geografiske og det svært abstrakte.

Man prøver å forstå innovasjoner ved å telle dem: oppfinnelsen av glødelampen og siste episode av Hotel Cæsar i forhold til nest siste episode er begge én innovasjon. Man forsøker å observere entreprenørskap uten å ta i betraktning

ILLUSTRASJON: KNUT LØVÅS. KNUGUNN@ONLINE.NO

om det er en pølsebu som grunnlegges eller en fabrikk for solcellepaneler. Man måler produktivitetssøkninger uten å se om produktivitetssøkningen følges av fallende lønninger – som hos flyselskapenes kabinpersonale – eller av stigende lønninger i en høyteknologibedrift.

Antibiotika er mer enn en «produktivitetssøkning» i forhold til årelating, på samme måte som fornybar energi er det i forhold til et kullkraftverk. Innovasjoner har også helt andre effekter i Bill Gates' Microsoft enn de har i de firmaene som tar i bruk hans teknologi, helt andre effekter hos Monsanto's frøfabrikk enn hos bøndene som etter hvert blir tvunget til avhengighet av Monsanto's frø. Forskning og innovasjoner i konkurranseutsatt sektor skaper lønnsbestemmen-

«Antibiotika er mer enn en 'produktivitetssøkning' i forhold til årelating»

de produktivitetssøkninger, de bestemmer hvor mange norske arbeidstimer vi må gi fra oss for å bytte til oss én arbeidstime fra for eksempel Kina. Denne type innovasjoner holder norsk lønnsnivå oppe i forhold til Kinas. Innovasjonene som skapes ved at vi bestiller flybilletter selv, har en helt annen effekt; dette er en type innovasjoner som hjelper oss som forbrukere, men ofte presser lønningene i den produserende næringen.

Gjennomsnittsbetraktninger rundt innovasjoner kan føre feil av sted i

forhold til næringspolitikken. Et lærd innlegg på seminaret antydte at siden 99 prosent av forskingen som førte til produktivitetssendringer i Norge var produsert i utlandet var ikke norsk forskning viktig. Vi behøvde kanskje ikke utdanne ingenører, men isteden folk som kunne språk og dermed imitere utenlandske innovasjoner. Resonnementet at 99 prosent skjer utenfor Norge kan brukes om det meste, fra barnefødsler til investeringer i infrastruktur, men dette fritar oss ikke fra et lokalt behov for verken barnefødsler eller forskning. Thorstein Veblen hadde rett: Universitetsutdanning kan lede til forurensing av folks instinkter.

Norges oljeproduksjon er allerede sunket med en tredjedel siden toppåret. Vi trenger snart en bevisst politikk for å bygge opp et internasjonalt konkurranseedyktig næringsliv utenfor petroleumssektoren, i næringer som tåler vårt høye kostnadsnivå. Historiens dom over regjeringen i Klondyke vil ikke være basert på hvor fort den fikk gullet (les: oljen) opp av bakken, men på hva slags produksjonsliv den etterlot seg da denne rikdommen tok slutt. For å forberede det trengs også et økonomifag med en bedre forståelse av industriell dynamikk. Nå produseres det en massiv og statistisk nyklassisk kake med en svært tynn schumpeteriansk glasur.

Erik S. Reinert,

siviløkonom/sosialøkonom og seniorrådgiver i Norsk Institutt for Strategiske Studier (NORISS).

ESR@nifo.no

Økonomene Peder Martin Lysestøl, Erik S. Reinert, Marianne Marthinsen og Heikki Holmås skriver onsdager i Klassekampen. Radikalt økonominettverk finner du på www.okonominettverket.no.

PÅ TEPPE

Helt sjef

VG gjenga i går et åtte siders kraftangrep på forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen og forsvarssjef Sverre Diesen, på vegne av

In the mood

Forsvarets operative hovedkvarter og Hærens ledelse.

Dette fikk sporenstreks Sjefen for Hæren, Robert Mood, til å slå tilbake mot kritikken som har rammet forsvarssjefen, melder telegrambyrået.

Betryggende for forsvarsevnen at hærledelsen taler med med en stemme i disse ulvetider.

Bedre liv

Nok en datamilliardær fantaserer om trykksakenes død:

– Trykte medier vil forsvinne også i Norge, og nettet vil bli svært dominerende. Det er uunngeilig, og bra er det. Det er et bedre og enklere liv uten trykte medier, sier amerikaneren Patrick McGovern til E24.

Snakk for Dem selv.

Sulteføret

NRK melder at 155.000 nordmenn så på replisen av fotballkampen mellom Norge og Brasil ti år etter (den siste store kampen NRK hadde rettigheter til).

Nasjonalromantikk

Dette lyder kanskje noe eksentrisk, men er tross alt bedre enn å se treningskamper mot Wales og Montenegro live.

Advarsel

Norges Bondelag ber sauebøndene være på vakt mot smittsom fotrâte.

Dette kan være en betimelig påminnelse, også til dem som bruker joggesko om sommeren.